

เค้าโครงผลงานที่จะส่งประเมิน ตำแหน่งประเภทวิชาการ ระดับผู้เชี่ยวชาญ

ของ นางอำไพวรรณ พัฒนาศักดิ์

เพื่อประกอบการพิจารณาประเมินบุคคล ตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาที่ดินบนพื้นที่สูง

(นักวิชาการเกษตรเชี่ยวชาญ)

ตำแหน่งเลขที่ ๘๑๙ สังกัด สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๖ กรมพัฒนาที่ดิน

ลำดับที่ ๒

๑. เรื่อง ปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนาที่ดินในพื้นที่โครงการเกษตรวิชญา

๒. บทนำ / ความสำคัญของปัญหา / บทคัดย่อ / หลักการเหตุผล

โครงการเกษตรวิชญา ได้ดำเนินการพัฒนาและขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ให้ทำการสำรวจและวางแผนการใช้ที่ดิน พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมต่อการเกษตร เลือกพืชปลูกให้เหมาะสม กำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ในรูปแบบของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีชุมชน เป็นศูนย์ฝึกอบรมและวิจัยพัฒนาการเกษตรให้เหมาะสมกับพื้นที่ รวมทั้งดำเนินการฟื้นฟูและอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้เกิดระบบนิเวศที่สมบูรณ์ เป็นแหล่งผลิตอาหารธรรมชาติ และมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ปัจจุบันโครงการเกษตรวิชญา เป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตรบนพื้นที่สูงที่เปรียบได้กับพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินและขยายผลไปยังเกษตรกรต้นแบบในโครงการ จากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ ๑ (๒๕๖๖) ได้ติดตามผลการดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรในโครงการ พบว่า มีการนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ถึงร้อยละ ๘๘ และจากการประเมินผลทั้งในด้านสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม พบว่า คุณภาพดินดีขึ้น ลดการใช้สารเคมี คุณภาพชีวิตดีขึ้น ซึ่งเป็นผลในเชิงบวก แสดงให้เห็นถึงการนำองค์ความรู้ไปปรับใช้อย่างเหมาะสมในพื้นที่ตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การเปลี่ยนแปลงสมบัติทางเคมีและกายภาพของดิน มีความสำคัญและสามารถอธิบายถึงแนวโน้มความอุดมสมบูรณ์ของดินที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเกิดจากการจัดการดินและการตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรดินของเกษตรกร สอดคล้องกับภารกิจหลักของกรมพัฒนาที่ดินในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรดิน โดยมุ่งหวังให้ทรัพยากรดินที่เสื่อมโทรมเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นทั้งสมบัติทางเคมีและกายภาพของดิน นำไปสู่การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร การสร้างรายได้และการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างยั่งยืน

การศึกษารั้วนี้ จึงสนใจศึกษาการเปลี่ยนแปลงของสมบัติดินบางประการในพื้นที่แปลงเกษตรกรต้นแบบโครงการเกษตรวิชญา ภายหลังจากที่ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินไปสู่เกษตรกรเพื่อสามารถอธิบายถึงผลสัมฤทธิ์เชิงคุณภาพจากการดำเนินงาน และเป็นข้อมูลให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถต่อยอดการพัฒนาด้านต่างๆ ไปสู่เกษตรกร รวมทั้งศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการทำเกษตรของเกษตรกรต้นแบบเพื่อนำไปปรับปรุงกระบวนการทำงานและการวางแผนจัดทำโครงการ/แผนงาน สร้างความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรดินพร้อมทั้งขับเคลื่อนให้มีการขยายผลสู่ชุมชนใกล้เคียง โดยมีการพัฒนาที่ดินตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการสืบสาน รักษา และต่อยอดการพัฒนาตามแนวพระราชดำริให้ครอบคลุมและเข้าถึงต่อไป

๓. วัตถุประสงค์

๓.๑ เพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงของสมบัติดินบางประการในพื้นที่แปลงเกษตรกรรมต้นแบบโครงการเกษตรวิทยา

๓.๒ เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จของเกษตรกรที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากโครงการเกษตรวิทยา

๔. ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินการ

๔.๑ ระยะเวลา ดำเนินการตั้งแต่เดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ – กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๗

๔.๒ สถานที่ดำเนินการ ณ โครงการเกษตรวิทยา บ้านกองแหะ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

๕. ความรู้ ความชำนาญงาน หรือความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน

๕.๑ ความรู้ด้านการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ

๕.๒ ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินบนพื้นที่สูง

๕.๓ ด้านสารสนเทศภูมิศาสตร์ (โปรแกรม ArcGIS)

๕.๔ ด้านการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อการเกษตร

๕.๕ ด้านสถิติเพื่อการเกษตร (การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การสังเคราะห์ข้อมูล)

๖. สรุปสาระสำคัญ ขั้นตอนการดำเนินการ และเป้าหมายของงาน

การศึกษาปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนาที่ดินในพื้นที่โครงการเกษตรวิทยา เป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงสมบัติทางเคมีและกายภาพบางประการของดินในแปลงของเกษตรกรต้นแบบโครงการเกษตรวิทยา ว่ามีการเปลี่ยนแปลงจากปี ๒๕๖๒ อย่างไร และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อเกษตรกรที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการฟื้นฟูปรับปรุงบำรุงดินและนำไปปฏิบัติ ทำให้เกษตรกรประสบความสำเร็จในการพัฒนาที่ดินตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่ดีและส่งผลต่อคุณภาพและสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานโดยสังเขป ดังนี้

๑) การสังเคราะห์ข้อมูลและวางแผนเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการรวบรวมฐานข้อมูลเกษตรกรต้นแบบ จำนวน ๕๘ ราย ที่ได้รับการส่งเสริมและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๒ – ๒๕๖๖ และวางแผนการดำเนินงาน

๒) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงสมบัติดินบางประการในพื้นที่แปลงเกษตรกรรมต้นแบบโครงการเกษตรวิทยา โดยรวบรวมข้อมูลค่าวิเคราะห์ดินปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ๒๕๖๓ ๒๕๖๔ ๒๕๖๕ และ ๒๕๖๖ จากนั้นวางแผนเก็บข้อมูลดินในปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๖๗) เพื่อศึกษาสมบัติดินทางเคมี ได้แก่ ค่าความเป็นกรด-ด่างของดิน ปริมาณอินทรีย์วัตถุ ปริมาณฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์ ปริมาณโพแทสเซียมที่เป็นประโยชน์ และทำการเก็บตัวอย่างดินแบบไม่รบกวนโครงสร้างนำมาวิเคราะห์สมบัติทางกายภาพ ได้แก่ ความหนาแน่นรวมของดิน (bulk density) จากนั้นนำข้อมูลค่าวิเคราะห์ดินที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยที่ปี พ.ศ. ๒๕๖๒ และ ๒๕๖๗

๓) ศึกษาปัจจัยความสำเร็จของเกษตรกรที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมเก็บข้อมูลตามสภาพความเป็นจริง และดำเนินการสัมภาษณ์เกษตรกรต้นแบบโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ข้อมูลเพศ อายุ ระดับการศึกษา ใช้การหาความถี่และร้อยละ ข้อมูลรายได้ รายจ่าย ภาระหนี้สิน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน มีการกระจายตัวของข้อมูลเป็น

แบบแจกแจงไม่ปกติ ใช้ค่ามัธยฐาน (median) ค่าต่ำสุด (minimum) และค่าสูงสุด (maximum) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาที่ดิน ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยความสำเร็จ ปัจจัยภายนอกด้านสภาพแวดล้อม ปัจจัยภายนอกด้านสภาพสังคม และปัจจัยภายนอกด้านสภาพเศรษฐกิจ ใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ สถิติทดสอบไคสแควร์ และการประยุกต์ใช้แบบจำลองโลจิส (Logit Model)

ผลของการศึกษา พบว่า เมื่อเปรียบเทียบคุณสมบัติของดินบางประการระหว่างปี พ.ศ.๒๕๖๒ และ ๒๕๖๗ มีสมบัติทางเคมีและกายภาพส่วนใหญ่ดีขึ้น สำหรับปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยความสำเร็จ ปัจจัยภายนอกด้านสภาพแวดล้อม ปัจจัยภายนอกด้านสภาพสังคม ปัจจัยภายนอกด้านสภาพเศรษฐกิจ เป็นที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาที่ดิน โดยพบว่ามี ๑๑ ปัจจัย ที่ทำให้การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินบรรลุเป้าหมายนำไปสู่ความยั่งยืนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา การได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ ความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาที่ดิน ความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตในพื้นที่การเกษตร การจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ของตนเอง การรวมกลุ่มกับคนในชุมชน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการเกษตรภายในกลุ่มชุมชน การนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ประโยชน์ในด้านการเกษตร รายได้จากภาคการเกษตร และเงินออม ซึ่งส่งผลให้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรดีขึ้น สามารถมีอาชีพเกษตรกรรมและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

๗. ผลสำเร็จของงาน (เชิงปริมาณ/คุณภาพ)

๗.๑ เชิงปริมาณ

ได้ชุดข้อมูลปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนาที่ดินในพื้นที่โครงการเกษตรวิชญา โดยมีผลการเปลี่ยนแปลงคุณสมบัติของดินบางประการของเกษตรกรต้นแบบ หลังจากได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จทั้งในด้านสภาพแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ

๗.๒ เชิงคุณภาพ

ข้อมูลผลสัมฤทธิ์เชิงคุณภาพจากการดำเนินงาน จะเป็นข้อมูลให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถต่อยอดการพัฒนาด้านต่างๆ ไปสู่เกษตรกร ส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้นอย่างยั่งยืน

๘. การนำไปใช้ประโยชน์/ผลกระทบ

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษานี้ สามารถนำไปกำหนดแนวทางและแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของเกษตรกร รวมถึงการพัฒนากระบวนการส่งเสริมและถ่ายทอดองค์ความรู้สู่เกษตรกรให้ครอบคลุมและบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาต่อไป

๙. ความยุ่งยากและซับซ้อนในการดำเนินการ

การสัมภาษณ์เกษตรกรแบบเข้าถึง มีความจำเป็นต้องใช้ทักษะเพิ่มเติมในหลายด้านและมีความละเอียดรอบคอบในการเลือกวิธีการและตั้งคำถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและตรงกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑๐. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ

ช่วงเวลาในการสัมภาษณ์เกษตรกรแต่ละราย ต้องจัดการเวลาสัมภาษณ์ให้เหมาะสมต่อกิจกรรมการเพาะปลูก

๑๑. ข้อเสนอแนะ

- ๑) การเปลี่ยนแปลงสมบัติทางเคมีและกายภาพของดินอาจไม่เห็นผลชัดเจนแต่สามารถแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้อาจมีปัจจัยภายนอกที่ควรศึกษาเพิ่มเติม เช่น ข้อมูลสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคม
- ๒) ควรติดตามการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินอย่างต่อเนื่องและจัดเก็บข้อมูลในระบบเดียวกัน ทั้งนี้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ข้อมูลในการวางแผนการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ต่อไป

๑๒. การเผยแพร่ผลงาน

การประชุมคณะกรรมการโครงการเกษตรวิชญา ครั้งที่ ๑/๒๕๖๘ เมื่อวันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๗ ณ ห้องประชุมสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๖

๑๓. ผู้มีส่วนร่วมในผลงาน

- ๑๓.๑ นางอำไพวรรณ พัฒนาศักดิ์ ตำแหน่ง นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ
มีหน้าที่ วางแผนการดำเนินงาน รวบรวมข้อมูล ดำเนินการศึกษาตามแผน วิเคราะห์ข้อมูล
สรุปผล และจัดทำรายงาน สัดส่วนร้อยละ ๘๕
- ๑๓.๒ นางสาวจรรยาพร ขาวขี้ด ตำแหน่ง นักสำรวจดินชำนาญการ
มีหน้าที่ ช่วยเก็บข้อมูล รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลดิน สัดส่วนร้อยละ ๕
- ๑๓.๓ นางสาวจินตนา สงวนสิทธิ์ ตำแหน่ง เศรษฐกรชำนาญการ
มีหน้าที่ ช่วยเก็บข้อมูลแบบสอบถาม รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สัดส่วนร้อยละ ๕
- ๑๓.๔ นายวีรวัฒน์ เตจ๊ะ ตำแหน่ง นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ
มีหน้าที่ ช่วยเก็บข้อมูล รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สัดส่วนร้อยละ ๕

ขอรับรองว่าผลงานดังกล่าวข้างต้นเป็นความจริงทุกประการ

(ลงชื่อ) (ผู้ขอประเมิน)
(นางอำไพวรรณ พัฒนาศักดิ์)
(ตำแหน่ง) นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ
(วันที่) ๑๓ / ๘-๑๒ / ๒๕๖๓

ขอรับรองว่าสัดส่วนการดำเนินการข้างต้นเป็นความจริงทุกประการ (ระบุเฉพาะผู้มีส่วนร่วม)

รายชื่อผู้มีส่วนร่วมในผลงาน	ลายมือชื่อ
นางสาวจรรยาพร ขาวขัด	
นางสาวจันทนา สงวนสิทธิ์	
นายวีรวัฒน์ เตจ๊ะ	วีรวัฒน์ เตจ๊ะ

ได้ตรวจสอบแล้วขอรับรองว่าผลงานดังกล่าวข้างต้นถูกต้องตรงกับความเป็นจริงทุกประการ

(ลงชื่อ) (ผู้บังคับบัญชาที่กำกับดูแล)
(นายสมบูรณ์ ธิจันทร์)
(ตำแหน่ง) ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๖
(วันที่) ๑๓ / ๘-๑๒ / ๒๕๖๓

(ลงชื่อ) (ผู้บังคับบัญชาที่เหนือขึ้นไป)
(นายสมบูรณ์ ธิจันทร์)
(ตำแหน่ง) ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๖
(วันที่) ๑๓ / ๘-๑๒ / ๒๕๖๓